

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Протоколом засідання Вченої Ради
факультету філології та
масових комунікацій
від 20.12.2023 №4

ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
для здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр»

Освітньо-професійна програма «Середня освіта. Українська мова і література»
Спеціальність «014 Середня освіта»
спеціалізація «014.01 Українська мова і література»
факультет філології та масових комунікацій

м.Київ, 2023 рік

Програма кваліфікаційних екзаменів для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» за напрямом підготовки 014 Середня освіта, спеціальністю 014.01 «Середня освіта. Українська мова та література» – 23 с.

Програму кваліфікаційних іспитів з української мови з методикою викладання та з української та світової літератури з методикою викладання схвалено на засіданні кафедри української філології

Протокол від «11» грудня 2023 року № 5

Пояснювальна записка

Атестація бакалаврів здійснюється на підставі оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок випускників, передбачених освітньо-кваліфікаційною характеристикою 014.01 Середня освіта. Українська мова та література з використанням загальнодержавних методів комплексної діагностики – складання кваліфікаційних іспитів.

Державний екзамен є важливим етапом перевірки та оцінки ступеня підготовки у вузі молодого фахівця та становить особливу комплексну форму контролю, що у найбільш повному і чіткому вигляді характеризує досягнутий освітній ступінь студента. Програма державного екзамену побудована у відповідності до вимог обов'язкового мінімуму змісту та рівня підготовки спеціаліста державних освітніх стандартів вищої освіти в Україні.

Державні екзамени проводяться з дисциплін:

- історія української літератури;
- історія зарубіжної літератури;
- методика викладання літератури в закладах середньої освіти;
- сучасна українська літературна мова;
- методика викладання мови в закладах середньої освіти.

Загальні компетентності, яких набувають студенти після складання відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта. Українська мова і література»:

- Здатність діяти громадянські свідомо на основі загальнолюдських ціннісних орієнтирів, вміти застосовувати основні принципи функціонування сучасного суспільства сталого розвитку та його соціальних інститутів в умовах ринкових відносин, дотримуватися основ безпеки професійної діяльності та здорового способу життя професійної діяльності та здорового способу життя (КЗ-1).

- Здатність до збору, обробки, збереження, продукування, передачі й аналізу професійно важливої інформації з різних джерел (КЗ-2).

- Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію; працювати в команді з дотриманням етичних норм та цінностей мультикультурного суспільства; спілкуватися рідною та іноземною мовами усно та письмово(КЗ-3).

- Здатність розвивати вміння вчитися упродовж життя з високим ступенем автономії, розробляти власну траєкторію саморозвитку упродовж життя(КЗ-4).

- Здатність взаємодіяти з громадськістю, батьками учнів, ЗМІ, демонструючи професійно-педагогічні якості, виявляючи навичками публічного мовлення і аргументації(КЗ-5).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності, яких набувають студенти після складання відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта. Українська мова і література»:

-Здатність самостійно опановувати нові знання, критично оцінювати набутий досвід з позицій останніх досягнень філологічної науки та соціальної практики (КП-1).

-Здатність аналізувати лінгвістичні явища на основі відповідних загальнонаукових методів. Знання системи сучасної української літературної мови, еволюції її граматичної будови(КП-2).

-Розуміння закономірностей літературного процесу, основних проблем теорії літератури, сучасних тенденцій розвитку стилів і жанрів української та зарубіжної літератури, художнього значення літературних творів для формування духовності людини (КП-3).

-Здатність застосовувати знання педагогіки та фахових методик у педагогічній діяльності, виявляючи наполегливість у досягненні мети, відповідальність за розвиток дитячого колективу (КП-4).

-Здатність організувати навчально-виховний процес в основній школі з урахуванням індивідуальних та особливих потреб школярів, забезпечувати якість загальної середньої освіти (КП-5).

-Здатність аналізувати навчально-виховний процес, власну професійну діяльність за різними методиками (КП-6).

-Здатність забезпечувати ефективне керівництво пізнавальною діяльністю учнів, моральним та інтелектуальним розвитком особистості школяра (КП-7).

-Здатність організувати навчально-виховний процес з української мови та літератури для реалізації професійних завдань (КП-8).

-Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Творчо підходити до розв'язання професійних завдань (КП-9).

-Розуміти відповідальність за забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочної діяльності (КП-10).

ЗАСАДИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Сучасна українська літературна мова

Студент повинен знати:

- поняття сучасної української літературної мови; значення національної літературної мови як засобу суспільної комунікації;
- вплив мови на суспільні процеси; вплив суспільних процесів на рівень розвитку мови і використання її в різних сферах національної культури;
- закономірності системної організації української мови як засобу спілкування;
- фонетичну структуру української мови;
- граматичну і словотвірну структури української мови;
- лексичний склад української мови, українську лексикографію;
- орфографічні і пунктуаційні норми сучасної української літературної мови, що належить до найважливіших передумов прищеплення тим, хто навчається, високої культури писемного мовлення, необхідної кожному громадянину незалежно від сфери його діяльності;
- стилістичну диференціацію та стилістичні норми сучасної української мови, шляхи використання цих норм у різних сферах суспільної комунікації, представлені усним мовленням і писемними текстами;
- історію виникнення і розвитку, становлення фонетичної і граматичної систем української мови та її діалектне членування.

Студент повинен уміти:

- вільно володіти лінгвістичним поняттєвим апаратом, пов'язаним з різними рівнями мовної структури і використовувати його при виокремленні й аналізі (описі) відповідних конкретних мовних одиниць;
- досконало володіти нормами сучасної української літературної мови (орфоепічними, граматичними, лексичними, стилістичними) і послідовно практично втілювати їх під час викладання української мови та у громадській роботі;
- давати історичні коментарі щодо становлення фонетичних, граматичних і лексичних явищ української мови;
- консультувати з питань української мови зацікавлених осіб та вільно орієнтуватися в допоміжних джерелах поглиблення професійних знань з української мови.

Методика викладання мови

Студент повинен знати:

- зміст чинних програм курсу української мови для навчальних закладів різних типів;
- принципи сучасної лінгводидактики, орієнтовані на навчальний і освітній аспекти викладання української мови (*навчальний аспект* передбачає використання системи методичних прийомів висвітлення звукової будови, граматики, словникового складу української мови, розвиток практичної грамотності і культури усного та писемного мовлення тих, хто навчається; *освітній аспект* передбачає одержання тими, хто навчається, відповідного обсягу знань і становлення на їхній базі навичок практичної грамотності, засвоєння норм сучасної української літературної мови і правил користування ними в різних сферах практичної діяльності;
- сучасні методичні прийоми викладання української мови, зумовлені характером навчальної дисципліни, зокрема, шляхи і форми оптимізації процесу викладання і засвоєння тими, хто навчається, відповідної інформації, включаючи використання сучасних комп'ютерних технологій навчання;
- сучасні форми організації навчального процесу, зорієнтовані на різні аспекти української мови як навчальної дисципліни – фонетичну будову, норми літературної вимови, системну організацію граматичної будови, використання лексичних засобів і норм слововживання, правила правопису і пунктуації тощо.

Студент повинен уміти:

- раціонально організувати вивчення програмового матеріалу;
- складати різні види планів викладацької роботи з урахуванням конкретної специфіки матеріалу;
- здійснювати планування кожного окремого заняття відповідно до конкретної форми проведення його;
- забезпечувати заняття інформативним дидактичним матеріалом;
- організувати і проводити різні за формою заняття з метою поглибленого вивчення української мови.

Історія української літератури

Студент повинен знати:

- специфіку художньої літератури, її відмінність від інших видів мистецтва;
- теоретичні питання про взаємозв'язок художньої літератури з суспільним життям;
- відмінність творчої праці письменника від наукових пошуків ученого;
- цілісність літературного твору і принципи його філологічного аналізу;

- родовий і жанрово-видовий поділ літературних творів;
- закономірності розвитку літератури; розвиток художніх методів, літературних напрямів і течій;
- взаємозв'язок письменства й усної народної творчості;
- тематичне багатство, жанрове розмаїття й образний світ українського фольклору;
- місце української літератури у світовому контексті, питання періодизації національної літератури;
- особливості розвитку літератури праукраїнського періоду та української давньої літератури;
- синкретизм художніх течій і стилів в українській літературі передшешченківського періоду;
- питання про вихід української літератури на світову арену, засвоєння нею кращих здобутків європейського і світового письменства (друга половина XIX століття);
- єдність літературного процесу порубіжжя XIX – XX століть;
- літературу XX століття – новий етап в історії українського письменства, сучасну (новітню) українську літературу;
- особливості розвитку української літератури діаспори;
- становлення, розвиток і здобутки української професійної критики та літературознавства.

Студент повинен уміти:

- визначати роль і місце української літератури у світовому літературному процесі на кожному з етапів історичного розвитку, реалізовувати ці уміння при викладанні української і світової літератур;
- розуміти національну специфіку української літератури, виявити її в процесі конкретного аналізу творів (тематика, образи-персонажі, мова і стиль), передбачених програмою того чи іншого навчального закладу;
- володіти принципами аналізу літературного твору (розгляд його у відповідних історико-суспільних, мистецьких, літературних умовах, у контексті творчості письменника; аналіз твору в єдності його змісту і форми; поєднання соціологічного й естетичного підходів в оцінці твору; з'ясування світоглядних позицій письменника);
- правильно аналізувати поетичні тексти з точки зору властивих їм особливостей версифікації;
- оперувати відповідною літературознавчою термінологією;

- розуміти відмінності між способами художнього моделювання дійсності (епічним, ліричним, драматичним), показувати її в процесі викладання літератури на матеріалі конкретних творів;
- організовувати літературні диспути, обговорення нових художніх творів, проводити літературні олімпіади, літературні та фольклорно-етнографічні вечори;
- консультувати з питань української літератури зацікавлених осіб та вільно орієнтуватися в допоміжних джерелах поглиблення професійних знань з української літератури.

Історія зарубіжної літератури

Студент повинен знати:

- основні особливості певних культурно-історичних епох;
  - основні літературні напрями та течії;
  - головні етапи життєвого та творчого шляху письменників;
  - сюжет, особливості композиції, систему образів творів, що вивчаються;
  - жанрові особливості прочитаних творів;
  - характерні особливості індивідуального стилю письменника;
- основні ознаки теоретичних понять, визначених програмою.

Студент повинен уміти:

- вдумливо читати і критично оцінювати художні твори;
- визначати основну проблематику, сюжет, композицію, систему образів, виражально-зображальні засоби мови;
- аналізувати художні твори в єдності змісту та форми;
- виявляти авторську позицію;
- порівнювати твори, що належать до різних національно-культурних традицій (на рівнях окремих образів, сюжетів, тем, проблематики, поетики, літературно-естетичних систем);
- обґрунтовувати свою оцінку прочитаних творів;
- готувати усні й письмові роботи, різні за обсягом, характером і жанром.

Методика викладання літератури

Студент повинен знати:

- сучасні програми з української літератури для навчальних закладів різних типів, зокрема, альтернативні;
- методичні прийоми висвітлення історико-літературної і літературознавчо-теоретичної проблематики, пов'язаної з періодизацією українського письменства,

його жанровою різноманітністю, творчістю окремих письменників і їх місцем у загальному літературному процесі;

- сутність літератури як форми художнього віддзеркалення і моделювання дійсності та її роль у формуванні суспільної свідомості, естетичних аспектів і морально-етичних характеристик особистості;
- форми організації поглибленого вивчення літератури.

Студент повинен уміти:

- раціонально організовувати вивчення програмового матеріалу;
- складати різні види планів викладацької роботи з урахуванням конкретної специфіки матеріалу;
- здійснювати планування кожного окремого заняття відповідно до конкретної форми проведення його;
- виразно читати художні тексти різних жанрів і виробляти навички виразного читання у тих, хто навчається;
- використовувати сучасні технічні засоби навчання;
- організовувати різні форми самостійної роботи тих, хто навчається, а також заняття з метою поглибленого вивчення української літератури.

**ПИТАННЯ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З
МЕТОДИКОЮ ВИКЛАДАННЯ**

Фонетика. Графіка. Орфоенія

1. Класифікація голосних фонем сучасної української мови.
2. Класифікація приголосних фонем сучасної української мови.
3. Чергування [o], [e] з [i] у сучасній українській мові (з історичним коментарем).
4. Чергування приголосних у сучасній українській мові (з історичним коментарем).
5. Наслідки занепаду зредукованих у системі голосних звуків української мови.
6. Наслідки занепаду зредукованих у системі приголосних звуків української мови.
7. Фонетичні процеси асиміляції та дисиміляції у сучасній українській мові.
8. Поняття про склад. Теорії складів. Складоподіл.
9. Орфоенічні норми української мови та їх суспільне значення.
10. Принципи української орфографії.

Морфеміка. Словотвір

1. Морфологічні способи словотворення.
2. Морфема як найменша значуща одиниця мови. Морфеми, Аломорфи, варіанти морфем.
3. Типи морфем, їх функції.
4. Неморфологічні способи словотворення.

Лексикологія та фразеологія

1. Омоніми, їх типи. Відмінність паронімів і омонімів.
2. Слово як основна одиниця мови. Основні ознаки.
3. Лексичні антоніми, їх типи.
4. Лексичні синоніми, їх типи.
5. Багатозначність слів у сучасній українській літературній мові.
6. Склад лексики сучасної української мови щодо походження.
7. Стилїстичні шари лексики сучасної української мови. Активна і пасивна лексика сучасної української мови.
8. Предмет фразеології. Класифікація фразеологічних одиниць української мови.
9. Характеристика найважливіших лексикографічних праць.
10. Закон України “Про мови...”.

Діалектологія

1. Південно-східне наріччя української мови.
2. Північне наріччя української мови.
3. Південно-західне наріччя української мови.

Морфологія

1. Частина мови і принципи її виділення.
2. Категорія числа іменників.
3. Категорія роду іменників.
4. Семантико-граматична категорія іменників.
5. Історичний коментар до системи відмін іменників сучасної української мови.
6. Історичне формування іменників I-ї відміни.
7. Історичне формування іменників II-ї відміни.
8. Прикметник як частина мови. Якісні та відносні прикметники.
9. Безвідносне і відносне вираження міри ознаки у сучасній українській мові.
10. Місце займенника у системі частин мови. Його граматична характеристика.
Перехід займенників в інші частини мови.
11. Місце числівника у системі частин мови. Його граматична характеристика.
12. Прислівник як частина мови.
13. Дієприслівник як частина мови, граматичні ознаки, творення.
14. Дієприкметник як частина мови, граматичні ознаки, творення.
15. Категорія способу дієслова.
16. Категорія виду дієслова.
17. Категорія стану дієслова.
18. Категорія особи дієслова.
19. Категорія часу дієслова.
20. Прийменник як частина мови.
21. Частка.
22. Сполучник як частина мови.
23. Вигук. Звуконаслідувальні слова. Вербоїди.
24. Питання про слова категорії стану.

Синтаксис

1. Словосполучення як синтаксична одиниця.
2. Синтаксичні відношення у словосполученнях.
3. Типи підпорядкованого зв'язку у словосполученнях.
4. Поняття про речення. Ознаки речення.
5. Реченнєві синтаксичні зв'язки.
6. Складнопідрядне речення, його ознаки, класифікація.
7. Складносурядне речення. Класифікація складносурядних речень.
8. Підмет та способи його вираження.

9. Присудок як головний член речення. Різновиди присудків.
10. Додаток як другорядний член речення. Способи його вираження.
11. Обставина та способи її вираження.
12. Означення та способи його вираження.
13. Відокремлені другорядні члени речення. Умови відокремлення.
14. Речення з однорідними членами, розділові знаки при них.
15. Безсполучникові складні речення.
16. Односкладні речення. Інфінітивні та безособові односкладні речення.
17. Означено-особові, неозначено-особові й узагальнено-особові односкладні речення.
18. Складнопідрядні речення з підрядними частинами нечленованого типу.
19. Складнопідрядні речення з підрядними частинами членованого типу.

Стилістика

1. Стилї мови, їх ознаки, принципи виділення.

Методика викладання української мови

1. Принципи викладання української мови у школі.
2. Методи та прийоми викладання української мови у школі.
3. Типи і структура сучасних уроків української мови.
4. Методика викладання фонетики, орфоєпії і орфографії.
5. Методика вивчення лексики і фразеології.
6. Основні напрями в методиці викладання граматики.
7. Засвоєння системи понять будови слова та словотвору.
8. Методика вивчення синтаксису.
9. Методи і прийоми навчання пунктуації.
10. Методика роботи з діловим мовленням.
11. Вивчення і зміст роботи зі стилістики
12. Творчі роботи з української мови в школі.
13. Методика роботи з розвитку навичок зв'язного мовлення учнів.
14. Позакласна робота з української мови у школі.
15. Інноваційні технології викладання української мови в школі.

Історія мови

1. Значення І.П.Котляревського і Т.Г.Шевченка в історії розвитку української літературної мови.
2. Питання про походження української мови.

Загальне мовознавство

1. Мова, її сутність і функції.

ПИТАННЯ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З УКРАЇНСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ З МЕТОДИКОЮ ВИКЛАДАННЯ

Усна народна творчість

1. Українські народні думи. Класифікація. Тематика. Поетика.
2. Народні історичні пісні.
3. Народні ліричні пісні про особисте й родинне життя.
4. Українська народна балада.
5. Українські народні казки.
6. Неказкова народна проза: легенди та перекази.
7. Народна драма.
8. Народна пареміографія: приказки, прислів'я, прикмети та ін.
9. Соціально-побутові пісні (чумацькі, козацькі, бурлацькі тощо).
10. Український фольклор про гайдамаччину.

Історія давньої української літератури

1. “Слово о полку Ігоревім” - найвидатніша літературна пам'ятка Київської Русі.
2. “Повість минулих літ”. Композиція твору. Використання легендарного та історичного матеріалу, особливості стилю та система образів літопису.
3. “Повчання” Володимира Мономаха - твір ораторсько-повчальної прози.
4. “Слово про Закон і Благодать” Іларіона Київського. Патріотичний зміст, художні особливості.
5. Галицько-Волинський літопис. Жанрова самобутність твору, риси вояцької повісті в ньому. Данило Галицький - новий тип середньовічного героя.
6. Різнобічне відтворення постатей Богдана Хмельницького, Івана Сірка, Івана Мазепи в “Сказанні про війну козацьку з поляками...” Самійла Величка.
7. Козацькі літописи - самобутнє явище давньої української літератури та культури (“Літопис Самовидця”, Григорія Граб'янки, Самійла Величка).
8. Житійна література (“Житіє Бориса і Гліба”, “Житіє Феодосія Печерського”). Використання біографічного матеріалу. Пропаганда соціальної активності духовенства.
9. Загальна характеристика барокової панегіричної поезії. “Вірші на жалісний погреб Петра Конашевича-Сагайдачного” Касіяна Саковича.
10. “Кисво-Печерський патерик”. Естетичні засади епістолярної форми komponування.
11. Творчість представників наукової літературної групи “Атеней” (Захарій Копистенський, Памво Беринда, Іов Борецький та інші).

12. “Роксоланія” Севастьяна Фабіяна Кленовича - явище новолатинської поезії на Україні. Образи України-Роксоланії та богині історії Кліо.
13. Філософсько-релігійна лірика та соціально-побутові вірші Климентія Зіновієва.
14. “Історія Русів” - вершинний твір барокової історіографії.
15. Трагікомедія Феофана Прокоповича “Володимир”. Проблематика та образна система.
16. Ідея “сродної праці” в байках Григорія Сковороди.
17. Трактати Григорія Сковороди (“Алфавіт, або Буквар світу”, “Наркісс”, “Ікона Алквіадська” та ін.). Композиції творів, персоніфікації філософських ідей, образи.
18. Творчість Івана Вишенського в контексті полемічної літератури.
19. Бароко в давній українській літературі. Творчість І.Величківського.
20. Проблематика та художні особливості збірки Г.Сковороди “Сад божественних пісень”.

*Історія української літератури першої
половини XIX століття*

1. “Енеїда” Івана Котляревського. Історична основа, проблема жанру, концепція героїчного, образна система.
2. Драматургія Івана Котляревського (“Наталка Полтавка”, “Москаль-чарівник”). Тематика, сюжет, конфлікт, образи.
3. Проза Григорія Квітки-Основ'яненка. Повість “Маруся”: іконографічна ідеалізація образів, поєднання просвітницького дидактизму і сентименталізму. Повість “Конотопська відьма”: бурлескний колорит, переосмислення міфологем, образи.
4. Романтична інтерпретація української минувшини у поемі Тараса Шевченка “Гайдамаки”. Яскрава образність твору.
5. Образи героїчного минулого у поезії Тараса Шевченка (“Розрита могила”, “Чигрине, Чигрине”, “Холодний Яр”, “Великий льох” та інші).
6. Еволюція образу матері в поезії Тараса Шевченка (“Катерина”, “Наймичка”, “Марія” та інші).
7. Викриття закомплексованості малоросійства у посланні Тараса Шевченка “І мертвим, і живим...”. Художні особливості твору.
8. Засудження Тарасом Шевченком колоніальної політики Росії (інвектива “Кавказ”) та деспотичного ладу (поема “Сон”).
9. Романтизм в українській поезії першої половини XIX століття. Літературознавчий аналіз поетичних творів Левка Боровиковського (“Маруся”, “Чарівниця”, “Бандурист”), Миколи Костомарова (“Брат з сестрою”, “Співець Митуса”,

“Ластівка”), Амвросія Метлинського (“Степ”, “Кладовище”, “Смерть бандуриста”) тощо. Романтичні балади Тараса Шевченка фольклорного походження (“Причинна”, “Тополя”, “Утоплена”, “Лілея”).

10. Розвиток жанру байки в українській літературі першої половини XIX століття (на матеріалі творчості Петра Гулака-Артемівського та Євгена Гребінки).
11. “Руська трійця” як культурологічне явище в українській історії. Характеристика поетичного доробку Маркіяна Шашкевича, Івана Вагілевича, Якова Головацького.

Історія української літератури другої

половини XIX століття

1. Новий підхід до розкриття селянської тематики у “Народних оповіданнях” Марка Вовчка. Зображення жіночої долі (аналіз твору за вибором студента).
2. Змалювання волелюбності і нескореності закріпачених селян у повісті Марка Вовчка “Інститутка”.
3. Всеохопний показ української дійсності XVII століття у романі Пантелеймона Куліша “Чорна рада”. Система образів, засоби індивідуалізації.
4. Виступи Бориса Грінченка у жанрі малої епічної форми. Вияв екзистенціального світобачення у творах про дітей (на матеріалі аналізу двох оповідань за вибором студента).
5. Ідейно-тематична спрямованість байок Леоніда Глібова.
6. Публіцистична загостреність та провідна проблематика поетичних творів Павла Грабовського.
7. Драма Марка Кропивницького “Глитай, або ж Павук”. Злободенність теми. Образ багатія Бичка. Типізація та індивідуалізація персонажів, психологічна глибина характеру.
8. Романтична основа трагедії Івана Карпенка-Карого “Сава Чалий”: тема, ідея, образи, композиція твору, характер конфліктів, психологізм зображення персонажів.
9. Своєрідність основного конфлікту, засоби гумору і сатири у комедіях Івана Карпенка-Карого “Сто тисяч” і “Хазяїн”. Особливості типів Калитки і Пузиря.
10. “Оборона Буші” Михайла Старицького як зразок соціальної героїко-історичної драми. Тема. Образи. Поєднання реалізму і романтизму. Система образів, психологічна мотивованість їх вчинків у драмі Михайла Старицького “Не судилось”.

11. Відображення рис національного менталітету в конкретній ситуації пореформеного села у повісті Івана Нечуя-Левицького “Кайдашева сім’я”. Комічні ситуації та засоби гумору в творі.
12. Історична проза Івана Нечуя-Левицького (“Гетьман Іван Виговський”, “Князь Єремія Вишневецький”).
13. Образи та їх ідейне навантаження у романі Панаса Мирного “Хіба ревуть воли, як ясла повні?”. Засоби індивідуалізації, соціальне і психологічне вмотивування вчинків.
14. Роман Панаса Мирного “Повія” - зразок української класичної літератури.
15. Поема Івана Франка “Мойсей”. Проблематика твору, його філософський зміст, питання свободи та обов’язку, багатство образів.
16. Збірка Івана Франка “Зів’яле листя”. Основні мотиви. Образ ліричного героя. Глибокий психологізм, ліризм у висловленні почуттів.
17. Аналіз деградації суспільства у повісті Івана Франка “Основи суспільності”.
18. Актуалізація історичної пам’яті у повісті Івана Франка “Захар Беркут”. Образна система твору.
19. Драма Івана Франка “Украдене щастя”. Джерела твору, багатоплановість конфлікту, тема фатуму, образи.

Історія української літератури
кіncia XIX – початку XX століття

1. Ліро-епічні поеми Лесі Українки. Проблематика, образна система.
2. Міфологічна основа драми-феєрії “Лісова пісня”. Образи Мавки та Лукаша.
3. Розкриття трагічних колізій національного менталітету, символізація долі Оксани у драматичній поемі Лесі Українки “Бояриня”.
4. Загальна характеристика поетичного доробку Олександра Олеся.
5. Гумористичні та сатиричні твори Володимира Самійленка. Висміювання поетом псевдопатріотизму та малоросійської закомплексованості.
6. Загальна характеристика творчості Миколи Вороного.
7. Повість Михайла Коцюбинського “Fata morgana” - епопея народної трагедії під час революційних збурень. Глибоке проникнення письменника в “колективне несвідоме”.
8. Етногенетичні джерела у творчості Михайла Коцюбинського (на матеріалі повісті “Тіні забутих предків”). Поетичні образи Івана та Марічки.
9. Імпресіоністична манера письма, глибокий психологізм стилю Михайла Коцюбинського (на матеріалі новел “Цвіт яблуні”, “На камені” та інші).

10. “Аристократизм духу” у творах Ольги Кобилянської. Ранні повісті письменниці (“Людина”, “Царівна”).
11. Літературознавчий аналіз повісті Ольги Кобилянської “Земля”.
12. Осмислення духовної краси людини в повісті Ольги Кобилянської “У неділю рано зілля копала”.
13. Своєрідність українського експресіонізму на прикладі новелістики Василя Стефаника. Аналіз Стефаникових новел (за вибором студента).
14. Загальна характеристика творчого доробку Леся Мартовича, Осипа Маковея, Тимотея Бордуляка та Марка Черемшини.

Історія літератури української діаспори

1. Загальна характеристика творчого доробку Олега Ольжича і Олени Теліги.
2. Експресивна, вольова манера поетичного мислення Євгена Маланюка. Загальна характеристика його поетичної творчості.
3. Еміграція періоду 1919 - 1921 років. “Празька школа”.
4. Повоєнна еміграція (1945 - 1947 роки). “Нью-йоркська група”. Діяльність МУРу.
5. Тема голодомору у творчості письменників української діаспори (романи Уласа Самчука “Марія”, Василя Барки “Жовтий князь”).
6. Автобіографічні мотиви у творчості Івана Багряного (“Тигролови”, “Сад Гетсиманський”).
7. Проза Тодося Осьмачки періоду еміграції.
8. “Нью-йоркська група” письменників. Журнал “Нова поезія”. Модернізація змісту і форми.

Історія української літератури ХХ століття

1. Драматургія Миколи Куліша.
2. Образи “зайвих людей” у творчості Миколи Хвильового.
3. Літературне осмислення кризових реалій першої половини ХХ століття та історія людства у романі Володимира Винниченка “Сонячна машина”.
4. Естетична програма духовного відродження нації на міцній естетичній основі у збірці Павла Тичини “Сонячні кларнети”.
5. Особливості “третього цвітіння” Максима Рильського (“Далекі небосхили”, “В затінку жайвора”, “Зимові записи”).
6. Літературознавчий аналіз поезії Володимира Сосюри 20-х років ХХ століття.
7. Людина і народ у Другій світовій війні (на матеріалі творчості Олександра Довженка).

8. Проблематика, образна система роману Юрія Яновського “Мир”. Драматична доля твору.

Історія зарубіжної літератури: Античність, Середньовіччя, Відродження

1. Система міфологічних уявлень давніх греків.
2. Героїчний епос у давньогрецькій літературі. Поєми Гомера «Іліада» і «Одіссея».
3. Давньогрецька трагедія. Творчість Есхіла, Софокла, Евріпіда.
4. Давньогрецька комедія. Творчість Аристофана.
5. Римська література епохи становлення Римської імперії. Гурток Мецената. Вергілій. Горацій. Овідій.

Історія зарубіжної літератури XVII – XVIII та XIX століть

1. XVII століття – перехідна культурно-історична й літературна епоха. Бароко. Класицизм. Творчість П.Кальдерона, Г.Гріммельсгаузена, Дж. Мільтона, П.Корнеля, Ж.Мольєра.
2. Література XVIII століття і рух Просвітництва. Естетика Просвітництва, основні принципи. Основні літературні напрями: класицизм, сентименталізм, проромантизм. Проблематика творчості Д.Дефо, Дж.Свіфта, Вольтера, Ж.-Ж. Руссо, Й. Гете.
3. Загальна характеристика розвитку європейської культури та літератури першої половини XIX ст. Становлення романтизму та розквіт історичної прози. Творчість Е. Т.А. Гофмана, Г.Гейне, Дж.Г. Байрона, В.Гюго, В.Скотта.
4. Загальна характеристика розвитку європейської культури та літератури другої половини XIX ст. Формування реалізму та розквіт соціально-психологічної прози. Творчість Стендаля, О. Бальзака, Ч.Діккенса, Г.Флобера.

Історія зарубіжної літератури кінця XIX – початку XX століття

1. Основні тенденції розвитку літератури кінця XIX – початку XX ст. Декаданс як тип творчого світогляду.
2. Філософія життя, краси, насолоди і мистецтва в романі О. Уайльда «Портрет Доріана Грея».
3. Творчість Б.Шоу: традиції і новаторство. Драма-дискусія.

Історія зарубіжної літератури XX століття

1. Модерністські течії першої половини XX ст. Футуризм. Авангард. Експресіонізм.
2. Поетика модерністського роману (творчість М.Пруста, Дж. Джойса, В.Вулф, Ф.Кафки).
3. Література втраченого покоління (проблематика творчості Е.-М. Ремарка, Р.Олдінгтона, Е. Хемінгуей)

4. Жанр інтелектуального роману в світовій літературі першої половини ХХ ст. (творчість Т.Манна, Г. Гессе)
5. Література французького екзистенціалізму. Проблематика романів Ж.-П. Сартра. Поняття абсурду в естетиці А.Камю.
6. Тенденції розвитку літератури другої половини ХХ ст.
7. Французька література другої половини ХХ ст. Розвиток антитеатру та антироману.
8. Специфіка розвитку німецької літератури 40-90-х рр. ХХ ст.
9. Особливості психологічної прози А.Мердок.
10. Антиколоніальна тематика в творчості Г. Гріна.
11. Естетика інтертекстуальності у романі Д. Фаулза «Жінка французького лейтенанта».
12. Мотиви свободи особистості, вільного вибору у романі У. Голдінга «Шпиль».
13. Образ сучасної цивілізації у романі-притчі У. Голдінга «Повелитель мух».
14. Література США 40-90-х рр. ХХ ст.
15. Феномен бітництва. Проза бітників. Творчість Д.Керуака.
16. Література країн Латинської Америки другої половини ХХ ст. Явище магічного реалізму у творчості Г.-Г. Маркеса.
17. Постмодернізм як специфічна мова сучасної культури.
18. Художня своєрідність постмодерністського роману У.Еко «Ім'я троянди».

Методика викладання літератури

1. Методи і прийоми викладання літератури в загальноосвітній школі.
2. Вивчення фольклорних творів на шкільних уроках літератури.
3. Вивчення епічних творів на шкільних уроках літератури.
4. Вивчення ліричних творів на шкільних уроках літератури.
5. Вивчення драматичних творів на шкільних уроках літератури.
6. Вивчення літератури рідного краю в школі.
7. Етапи вивчення художнього твору в школі.
8. Шляхи вивчення художнього твору в старших класах.
9. Типи уроків літератури в школі.
10. Методика підготовки учнів до написання твору.
11. Форми і принципи позакласної роботи з літератури в школі.
12. Інноваційні методики викладання української літератури в школі.

СТРУКТУРА, ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Кваліфікаційні іспити за ОС «Бакалавр» з української мови з методикою викладання та української та світової літератури з методикою викладання для спеціальності «Середня освіта. Українська мова та література» проводяться у формі усного іспиту. Для вступників пропонуються іспитові білети, побудовані на основі програмних питань. Кожний білет іспиту з української мови з методикою викладання містить 3 питання: 2 теоретичні питання з української мови та методики викладання й одне практичне завдання з української мови. Практичним завданням є повний синтаксичний аналіз речення. Білети з української та світової літератури з методикою викладання містять три теоретичних питання. Підготовка до відповіді триває до 45 хвилин.

Зразок іспитового білета для студентів ОС «Бакалавр» спеціальності 014.01 «Середня освіта. Українська мова та література» з кваліфікаційного іспиту з української мови з методикою викладання:

1. Дієприкметник як частина мови, граматичні ознаки, творення
2. Методика вивчення лексики і фразеології
3. Виконати синтаксичний розбір речення:

У творчій роботі над Словом я як актор-читець у виборі твору сповідував і сповідаю такий принцип: коли, читаючи твір, у мене серце починає частіше битися і не заспокоюється, аж поки я не закінчу читати, тоді я цей твір перечитую заново. Коли ж після другого читання відчуваю таке саме хвилювання, а іноді і більше – починаю розуміти, що саме цей твір може бути моїм. (Святолав Максимчук).

Зразок іспитового білета для студентів ОС «Бакалавр» спеціальності 014.01 «Середня освіта. Українська мова і література» з кваліфікаційного іспиту з української та світової літератури з методикою викладання:

1. Особливості психологічної прози А.Мердок.
2. Загальна характеристика творчості Миколи Вороного.
3. Вивчення літератури рідного краю в школі.

Під час відповіді випускник повинен дотримуватися таких вимог:

- чітко й обґрунтовано викладати теоретичний матеріал;
- повно, і водночас коротко, без зайвих слів пояснювати ті чи інші факти;
- наводити аргументи на ті чи інші положення;
- підкріплювати теоретичний матеріал відповідними прикладами;
- наводити тільки доречні приклади;
- аналізувати практичний матеріал відповідно до встановлених вимог.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ СТУДЕНТІВ

Оцінка «відмінно» виставляється студенту-випускнику за відповідь, в якій виявлено: досконале володіння провідними теоретичними положеннями з відповідної проблеми, посилення на першоджерела самостійне і обґрунтоване формулювання висновків, вибір з альтернативних можливих підходів оптимального варіанту у вирішенні практичних завдань, вільне включення у співбесіду, свідоме і обґрунтоване відстоювання власної позиції з приводу тієї чи іншої проблемної ситуації, оволодіння культурою мови, культурою спілкування.

Оцінка «добре» може бути виставленою у випадках, якщо при загальній освіченості в теорії і практиці фахових дисциплін, студент-випускник значною мірою посилається на основний підручник, тобто не виявляє прагнення до поширення діапазону вивчення навчальної дисципліни. Крім того, оцінка на бал може бути зниженою, якщо на одне з питань студентом дана неповна відповідь, або припущена незначна помилка, яка не порушує загальної логіки розкриття проблеми.

Оцінка «задовільно» виставляється студенту-випускнику за відповідь, в якій подане стисле розкриття того чи іншого питання, або припущена значна кількість помилок у розв'язанні теоретичних чи практичних завдань і, як наслідок, відповідь потребує додаткових питань. Оцінка відповіді може бути зниженою до зазначеного рівня за умов, якщо студент-випускник не в достатній мірі володіє культурою мови і культурою спілкування, у відповіді виявляється непослідовність розкриття питання, але при умові загальної орієнтації в його суті.

Оцінка «незадовільно» виставляється студенту-випускнику за відповідь, в якій виявлений загальний низький рівень освіченості в теорії і практиці навчальних дисциплін, тобто ним не розкрита більшість питань, вміщених в екзаменаційному білеті, або запропонованих членами державної комісії.

Оцінювання відповідей випускника здійснюється за **100-бальною** шкалою (від 0 до 100 балів).

Перше і друге питання з української мови та методики викладання оцінюється максимально по 35 балів. Третє, практичне завдання – 30 балів; усього – 100 балів.

Оцінювання відповіді на теоретичне питання + додаткові запитання

0 балів – немає відповіді на питання

7-13 балів – відповідь часткова. У відповіді на питання виявлено фактичні помилки. Замалий обсяг.

14 балів – при відповіді на питання спостерігається серйозне поплутання термінів і прикладів.

15-17 балів – у відповіді на питання багато аспектів нерозкрито. Відсутнє належне аргументування. Немає аналізу.

18-23 балів – відповіді містить недоліки, порушено фактаж, неточні приклади.

24-28 балів – у відповіді відсутні належні приклади.

29-34 бали – відповідь містить виконано з незначними недоліками.

35 балів – відповідь бездоганна.

Оцінювання практичного завдання (аналіз речення)

0 балів - завдання не виконано

5-12 балів – завдання виконано лише частково. Не визначено члени речення. Не виділено стилістичні функції слів.

13 балів – завдання виконано на 30 %. Не всі параметри речення визначено.

14-15 балів – завдання виконано наполовину. Речення проаналізовано неповно.

16-19 балів – завдання виконане з недоліками в аналізі речення.

20-24 балів – непослідовно аналізується речення, відсутні його чіткі параметри.

25-29 бали – завдання виконано з незначними недоліками.

30 балів – завдання виконано бездоганно.

Перше і друге питання з української та світової літератури та методики викладання оцінюється максимально по 35 балів. Третє – 30 балів; усього – 100 балів.

Оцінювання відповіді на перше та друге теоретичне питання + додаткові запитання

0 балів – немає відповіді на питання

7-13 балів – відповідь часткова. У відповіді на питання виявлено фактичні помилки. Замалий обсяг.

14 балів – при відповіді на питання спостерігається серйозне поплутання термінів і прикладів.

15-17 балів – у відповіді на питання багато аспектів нерозкрито. Відсутнє належне аргументування. Немає аналізу.

18-23 балів – відповіді містить недоліки, порушено фактаж, неточні приклади.

24-28 балів – у відповіді відсутні належні приклади.

29-34 бали – відповідь містить виконано з незначними недоліками.

35 балів – відповідь бездоганна.

Оцінювання відповіді на третє теоретичного питання + додаткові запитання

0 балів - завдання не виконано

5-12 балів – завдання виконано лише частково. Не визначено члени речення. Не виділено стилістичні функції слів.

13 балів – завдання виконано на 30 %. Не всі параметри речення визначено.

14-15 балів – завдання виконано наполовину. Речення проаналізовано неповно.

16-19 балів – завдання виконане з недоліками в аналізі речення.

20-24 балів – непослідовно аналізується речення, відсутні його чіткі параметри.

25-29 бали – завдання виконано з незначними недоліками.

30 балів – завдання виконано бездоганно.